

*Є. О. Андреев,
студент V курсу 9 групи,
Інституту прокуратури
та кримінальної юстиції,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, м. Харків*

ГУМАНІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Із набуттям незалежності Україною та прийняттям Конституції України, яка, у свою чергу, проголосила права людини найвищою соціальною цінністю, а їх гарантії – головним обов'язком держави, актуальною стала проблема гуманізації кримінально-виконавчого законодавства України.

Однією з нагальних проблем у процесі гуманізації кримінально-виконавчого законодавства є застосування судом під час ухвалення вироку до особи покарання, пов'язаного з позбавленням волі або альтернативного покарання. Враховуючи статистичні дані, в Україні сформувалася позитивна тенденція до зменшення застосування покарання у виді позбавлення волі під час ухвалення вироку. Так, за даними судової статистики, у 2003 р. позбавлення волі призначено 60 983, або 30,3 %, засудженим; у 2016 р. позбавлення волі застосовано до 16 100, або 21,2 %, засуджених. Отже, порівняно з першим десятиріччям незалежності України зменшилася кількість осіб, яким призначалися покарання у виді позбавлення волі.

Так, В. Т. Маляренко, І. А. Войтюк указують, що покарання у виді позбавлення волі певним чином декласує людей, спустошує і ганьбить їх, лягає важким тягарем як на самого злочинця та його сім'ю, на державу і її бюджет, оскільки перебування значної кількості засуджених у місцях позбавлення волі вимагає великого фінансування, нарешті, не сприяє виправленню і перевихованню злочинців. Замість того, щоб запобігати злочину, система, навпаки, нерідко сприяє цьому, вона швидше роз'ятрює, ніж лікує рани. Утримання засуджених у місцях позбавлення волі обходиться будь-якій державі дуже дорого. У зв'язку з цим обмежуються у фінансуванні інші сфери суспільного життя. Отже, науковці наголошують на застосуванні до засуджених видів покарань, альтернативних до позбавлення волі [4, с. 18].

Зокрема, альтернативними видами покарань О.В. Ткачова називає «покарання, альтернативні позбавленню волі». У своїй праці використовує як синоніми та розглядає їх у широкому та вузькому значенні:

– по-перше, альтернативи – це покарання, що містяться в санкції кримінально-правової норми й можуть бути застосовані замість позбавлення волі,

– по-друге, альтернативи позбавленню волі – це обмежене коло покарань, яке передбачає залишення в засудженого якомога більшого обсягу його прав і свобод, а головне – відсутність ізоляції від суспільства [5, с. 12-13].

Застосування альтернативних позбавленню волі покарань проголошується не тільки на національному рівні, а й в міжнародних документах.

Так, Резолюцією № 76 (10) «Про деякі міри покарання, альтернативні позбавленню волі», прийнятою Комітетом міністрів Ради Європи 9 берез. 1976 р., рекомендовано країнам-учасникам проаналізувати своє законодавство з метою усунення юридичних перешкод упровадженню мір покарання, альтернативних ув'язненню, посилити зусилля для розвитку існуючих альтернатив, вивчати різні нові альтернативи тюремному ув'язненню.

Крім того, на VI, IX, XI Конгресах ООН неодноразово рекомендовано країнам – членам ООН вивчити своє законодавство з метою ліквідації правових перешкод на шляху до застосування у відповідних випадках альтернатив тюремному ув'язненню та докласти зусиль, спрямованих на забезпечення ресурсів, необхідних для застосування альтернативних мір покарання, а так само заохочувати більш широку участь громадськості у застосуванні альтернатив тюремному ув'язненню.

Так, 8 листоп. 2012 р. Указом Президента України схвалено Концепцію державної політики у сфері реформування державної кримінально-виконавчої служби України. Однією з проблем, що потребує вирішення, є неефективна система виконання покарань, альтернативних позбавленню волі. Серед шляхів і способів її розв'язання: розширення кола державних і недержавних організацій, що залучаються до діяльності, спрямованої на забезпечення соціально-психологічного, педагогічного й профілактичного впливу на засуджених; розроблення і впровадження системи реабілітаційних і корекційних програм для осіб, до яких застосовані покарання, не пов'язані з позбавленням волі, та осіб, звільнених від відбування покарання з випробуванням

У постанові пленуму Верховного Суду України «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24.10.2003 р. № 7 вказується, що коли санкція закону, за яким особу визнано винною, нарівні з позбавленням волі на певний строк передбачає більш м'які види покарання, при винесенні вироку потрібно обговорювати питання про призначення покарання, не пов'язаного з позбавленням волі. У разі обрання покарання у виді позбавлення волі це рішення повинно бути вмотивовано у вироку.

Отже, Україна у політиці у сфері виконання покарань безпосередньо взяла курс на гуманізацію й широке застосування покарань, альтернативних позбавленню волі.

Так, упродовж 2013–2016 рр., за даними судової статистики, зменшилася кількість осіб, яким призначено покарання, пов'язане з позбавленням волі. У 2013

р. – 30,5 тис. осіб;

2014 р. – 20,9 тис.; 2015 р. – 19,8 тис. осіб; 2016 р. – 16,1 тис. Таким чином, з 2013 по 2016 рр. кількість осіб, засуджених до позбавлення волі, зменшилася на 14,4 тис. осіб, або майже на 50 %.

На перший погляд, за 2013–2016 рр. принципи гуманізації знайшли своє безпосереднє вираження в правозастосовній практиці. Однак, аналізуючи кількість засуджених осіб до позбавлення волі й безпосереднє впровадження альтернативних покарань поряд із позбавленням волі для покарання особи, для виявлення позитивних тенденцій слід звертати увагу не тільки на кількісні, а й на якісні показники злочинності.

Відповідно до ч. 2 ст. 50 Кримінального кодексу (далі – КК України) покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених, а також запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так й іншими особами.

Чи призвела ж така гуманізація законодавства до втілення в життя основної мети покарання – виправлення засудженого? У 2013 р. серед засуджених осіб 34,2 тис. мали не зняту або не погашену судимість, що дорівнює 27,9 % від загальної кількості засуджених; 2014 – 27,7 тис., тобто 27,1 %; 2015 р. – 25,7 тис., 27,1 %; 2016 р. – 20,8 тис. осіб, тобто 27,3 %.

Як бачимо, безпосередня кількість осіб, які вчинили злочин, маючи не зняту або не погашену судимість, зменшилася з 34,2 до 20,8 тис. осіб, тобто на 13,4 тис. осіб, або на 40 %.

Однак, аналізуючи структуру злочинності осіб, які вчиняють правопорушення, маючи не зняту або не погашену судимість, бачимо, що в період з 2013 по 2016 рр. рівень таких осіб майже не змінився (з 27,9 % на 27,3 %). Враховуючи такі показники, можна встановити, що кожен четвертий засуджений вчиняє злочин знову, незважаючи на запровадження принципів гуманізму в кримінально-виконавчому праві та застосування альтернативних покарань.

Таким чином, хоча Україна і дотримується принципу поваги до людини та проголошення цінності прав людини, втілює на законодавчому, виконавчому й судовому рівнях широке застосування альтернативних покарань замість позбавлення волі, на цей час це не має очікуваного впливу, а тому проблема застосування альтернативних покарань для виправлення засудженого є невирішеною і вимагає створення умов, за яких засуджені мали б можливість самостійного виправлення, отримання необхідних навичок для повернення в суспільство. Наприклад, завдяки ефективній організації соціально-виховної роботи з особами, які відбувають кримінальне покарання.

Список літератури

1. Аналіз стану здійснення судочинства у 2016 р. [Електронний ресурс].
– Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/FC0243F91293BFEEC22580E400478576](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/FC0243F91293BFEEC22580E400478576)
2. Аналіз стану здійснення судочинства у 2015 р. [Електронний ресурс].
– Режим доступу: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/D7F9F72E78DA88ECC2257F730036F282)
3. Про Концепцію державної політики у сфері реформування Державної кримінально-виконавчої служби України: Указ Президента України від 08.11.2012. № 631/2012 // Офіц. вісн. Президента України від 19.11.2012. – 2012. – № 31. – Ст. 750.
4. Малярєнко В. Т. Відновлювальне правосуддя: можливості запровадження в Україні / В. Т. Малярєнко, І. А. Войтюк // Відновне правосуддя в Україні. – 2005. – № 1-2. – С. 17-34.
5. Ткачова О.В. Виконання покарань у виді виправних і громадських робіт : монографія / О. В. Ткачова. – Харків: Право, 2010. – 192 с.
6. Яковець І. Виправлення засуджених через застосування кримінальних покарань: реалії та перспективи / І. С. Яковець, К. А. Автухов, О. В. Таволжанський // Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія. – Миколаїв: Іліон, 2016. – С. 126-162.

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

**КАФЕДРА КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА**

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

ТОМ 1

Харків
2017

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

Організаційний комітет:

Гетьман А. П. – голова організаційного комітету, проректор з наукової роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України;

Головкін Б. М. – заступник голови організаційного комітету, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ткачова О. В. – відповідальний секретар, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Автухов К. А. – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Таволжанський О. В. – кандидат юридичних наук, асистент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: матеріали круглого столу студентів, аспірантів, молодих вчених (4 квітня 2017 року, м. Харків): в 2т. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого; за ред. А.П. Гетьмана, Б. М. Головкина та інш. – Харків : Юрайт, 2017. – Т1 ., – 251 стр.
ISBN – 978-966-2740-95-0

У збірник увійшли наукові доповіді та тези виступів учасників круглого столу, присвяченого перспективам реформування кримінально-виконавчої системи України.

Матеріали подані в авторській редакції.

The collection made scientific reports and abstracts of the participants of the round table devoted to the prospects of reforming the penal system of Ukraine. Materials for were presented by the authors.

ISBN – 978-966-2740-95-0

УДК 343.8
ББК 67.309 (4УКР)

© Гетьман А.П., Головкін Б.М. та інш., 2017
© “Юрайт”, 2017

ЗМІСТ

Андрєєв Є. О.	Гуманізація кримінально-виконавчого законодавства.....	3
Атрєп'єва М. Р.	Актуальні проблеми виконання та відбування покарань у місцях позбавлення волі.....	7
Біленький Д. В.	Перспективи реформування кримінально-виконавчої системи України: щодо внесення змін до «Закону Савченко».....	10
Бойко В. О.	Поняття «злісне порушення встановленого порядку відбування покарання»: спірні моменти.....	13
Борох Ю. О.	Реалізація принципу справедливості під час відбування покарання.....	16
Бумба О. А.	Пробачія та стан упровадження в Україні.....	19
Васюк О. О.	Проблемні питання виконання покарання у виді штрафу.....	23
Вручинський Д. Г.	До питання визначення законного інтересу засуджених.....	28
Гавенко Т. Ю.	Проблеми виконання покарання у виді довічного позбавлення волі.....	31
Герасименко С. С.	Спонування засуджених до зразкової поведінки: метод «батоба» чи «пряника»?.....	35
Горшкова Я. С.	Про деякі проблемні питання, що виникають під час виконання покарання у вигляді штрафу.....	39
Дейнека П. В.	Перевищення меж при застосуванні заходів фізичного впливу в установах виконання покарань.....	43

Дорощенко К. В.	Відповідальність за несплату або ухилення від сплати штрафу.....	45
Дубанич М. Ю.	Правовий статус засуджених: до питання конституційного забезпечення права на працю засуджених до позбавлення волі.....	47
Дубровін С. І.	Використання категорії «ресоціалізація» стосовно неповнолітніх засуджених: окремі аспекти.....	50
Євтушенко Д. О.	Процес ресоціалізації неповнолітніх, звільнених з установ виконання покарання.....	53
Загурська А. В.	Щодо права засуджених на листування..	56
Зайкова Я. Ю.	Ресоціалізація при відбуванні покарання у виді арешту та обмеження волі: порівняння ефективності.....	60
Зосіч М. Ю.	Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають малолітніх дітей.....	64
Кирилюк С. О.	Надання державній кримінально-виконавчій службі слідчих функцій.....	68
Кишеня В. С.	Наглядова пробація у Сполучених Штатах Америки. Перспективи застосування іноземного досвіду в Україні.....	72
Клименко С. С.	Проблемні питання звільнення від відбування покарання вагітних жінок.....	75
Клімашевський В. Д.	Проблемні питання процедури помилування в Україні.....	79
Коваль В. В.	Перспективи створення подвійної системи регулярних пенітенціарних інспекцій в	

	Україні з урахуванням досвіду зарубіжних країн.....	83
Козаченкова Д. С.	Щодо законних інтересів як елементу правового статусу засуджених.....	87
Козачок М. М.	Проблеми виправлення та ресоціалізації засуджених.....	89
Козій Н. А.	Введення інституту приватного виконання рішень.....	92
Крячко Л. Ю.	Особливості правового регулювання користування засудженими глобальною мережею Інтернет.....	96
Кудрявцева В. В.	Умови праці засуджених до позбавлення волі: деякі питання	100
Левандовська І. В.	Громадські роботи: міжнародний досвід і Україна.....	103
Левіна О. О.	Тактика виявлення осіб, схильних до суїциду. Профілактика суїцидів серед засуджених та осіб, взятих під варту...	107
Лисенко О. Е.	Розбіжності у визначенні поняття «громадські роботи» за Кримінальним та Кримінально-виконавчим кодексами України.....	110
Лукашова Є. В.	Соціально-виховна робота із засудженими (мета та способи).....	115
Малиш С. С.	Окремі аспекти соціально-виховної роботи з неповнолітніми, засудженими до позбавлення волі.....	119
Мартинюк Н. В.	Прихована проблема відповідальності осіб за ухилення від відбування покарання у виді громадських робіт.....	123
Масловська Ю. Ю.	Працевлаштування осіб, звільнених з місць позбавлення волі: окремі аспекти..	126
Мельник М. Г.	Застосування фізичного впливу,	

	спеціальних заходів, зброї до засуджених.....	129
Мешков С. В.	Ресоціалізація неповнолітніх засуджених.....	132
Мироненко А. А.	Міжнародний досвід пробації.....	134
Моржановська А. І.	Право на користування Інтернетом засуджених, які відбувають покарання, пов'язані з позбавленням волі.....	138
Насібулліна Н. Р.	Цілі покарання.....	141
Носач Є. О.	Досудова пробація як елемент оновлення системи юстиції України.....	146
Павельчук Д. А.	Виховання та перевиховання засуджених до позбавлення волі.....	147
Павленко В. О.	Чи можливе виправлення осіб, засуджених до довічного позбавлення волі?...	151
Павлуцька В. І.	Цілі покарання та кримінально-виконавчого законодавства.....	154
Пастушок Б. М.	Виправлення і ресоціалізація засуджених.....	157
Певень М. М.	Проблеми здійснення процедури помилування в Україні.....	160
Пищик К. О.	Спірні питання запровадження слідчих підрозділів Державної кримінально-виконавчої служби.....	163
Рева Н. М.	Щодо питання застосування громадських робіт.....	166
Романченко Д. І.	Щодо питання про міжнародно-правові правила поведіння із неповнолітніми засудженими.....	169

Руденко А. М.	Діяльність громадських організацій та їх вплив на кримінально-виконавчу систему України.....	173
Самойленко М. С.	Проблемні питання оцінки ефективності роботи органів і установ виконання покарань.....	177
Святокум А. Ю.	Запровадження центрів пробації для неповнолітніх осіб.....	181
Сергієнко В. М.	Місце суспільно корисної праці в системі заходів ресоціалізації засуджених до позбавлення волі	184
Синявський М. А.	Виправлення засуджених до позбавлення волі : міф чи реальність?...	189
Слюсар Д. Ю.	Впровадження приватних установ виконання покарання в Україні.....	192
Смиковська А. М.	Місце духовної та благодійної опіки церков у системі виховного впливу на засуджених осіб.....	194
Тарапунець В. В.	Загальна характеристика покарання у виді виправних робіт та відмежування його від виправних робіт як адміністративного стягнення.....	197
Тертична А. А.	Інститут пробації: необхідність подальшого впровадження в Україні.....	201
Ткачова А. С.	Виконання покарання у виді арешту: проблемні питання.....	204
Ткачук А. О.	Право засуджених на користування глобальною мережею Інтернет – нові можливості для ресоціалізації та соціальної адаптації засуджених.....	207
Федорець А. Є.	Інститут закінчення строків давності виконання обвинувального вироку як підстава для звільнення особи від	

	відбування покарання.....	210
Хакімова М. Т.	Порівняльний аналіз застосування заходів безпеки в установах виконання покарань України та Естонії.....	21
Харченко Я. Є.	Щодо питання реалізації досудової пробації 17 в Україні.....	
Шевченко А. І.	Кримінально-виконавча характеристика засудженої особи.....	221
Шпарага Д. Ю.	Умовно-дostroкове звільнення від відбування покарання.....	225
Штефан Є. О.	Форми впливу соціально-виховної роботи на засуджених до довічного позбавлення волі.....	290
Штокало Т. В.	Соціально-виховна робота із засудженими до позбавлення волі.....	233
Шутов Д. К.	Деякі проблеми покарання у виді виправних робіт.....	236
Шутова Л. М.	Міжнародно-правовий аспект виконання громадських робіт.....	239
Ярова А. В.	Громадський вплив як засіб ресоціалізації засуджених.....	243

Наукове видання

***ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ
КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СИСТЕМИ
УКРАЇНИ***

*Матеріали круглого столу
студентів, аспірантів, молодих учених*

(4 квітня 2017 року, м. Харків, Україна)

Відповідальний за випуск: Головкін Б. М.

Підп. до друку 26.05.2017. Формат 60x84¹/₁₆. Папір офсетний.

Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 17,5. Облік.-вид. арк. 12,93.

Тираж 30 прим. Зам. № 114911. Ціна договірна.

Друкарня «Аладдин-Принт»

61023, м. Харків, вул. Сумська, 4, оф. 8

Тел.: (057) 764-72-11 <http://aladdin-print.ua>

Свідоцтво про державну реєстрацію В00 № 966600 від 28.03.2003 р.